

ako jo postavijo v hlev, da bi se spočila. In če jo hočejo potem odebeliti, treba mnogo časa in dobre piče, kar pa preveč stane in ni na dobiček podjetnikom temveč na zgubo. Pa tudi cepa rada taka žival, če je koj ne pobijejo.

(Dalje nasl.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Menim, da je velika krivičnost, ako se naravnost reče: Davek se ne more odpisati, ker se mora tirjati dokaz neiztirljivosti in ker je ta jako težaven. Po mojem prepričanju se da nekak formalen, ne strogo postaven dokaz neiztirljivosti skoraj v vseh takih slučajih dognati in pravica zahteva, da v teh slučajih odpadejo predpisi hišno-najemninskega davka ravno tako, kakor se že danes godi pri praznih stanovanjih hiš, ki se oddajajo v najem.

Kar pa se tiče večje preosnove zakonodajstva glede hišnega davka, izvršiti se po mojem mnenju v tem trenutku še ne da, preverjen pa sem, da se more s tem pričeti že v teku tega leta, in sicer načelno pričeti.

Po mojem mnenju bi se moralo pri zakonodajstvu glede hišnega davka delati na to, da se doseže splošno znižanje. Gospod finančni minister bo pač takoj odgovoril: Sedaj, ko imam dva milijona proračunskega preostatka, hočejo na eni strani, naj znižam neposredne pristojbine, na drugi strani se tirja to glede drugih pristojbin, tretja stranka zahteva zopet velike investicije, opustitev loterije, cenejšo sol itd. Kam pa bom prišel s svojim preostatkem dveh milijonov?

Ugovor ni utemeljen, in tudi se ne more dvojiti, da se bodo še povišale tirjatve za našo vojno potrebščino, akoravno smem izraziti upanje, da pri današnjih utrjenih nadah glede miru, vojna uprava ne bo več zahtevala izvanredne potrebščine.

Vprašanje o hišnem davku bi se moralo povprek, kakor jaz menim, reševati s stališča, da se prvič odstranijo dandanašnje krivičnosti in trdosrčnosti, potem pa se izvede splošno in kolikor moč enakomerno znižanje davka od poslopij.

Saj se z mnogih strani čujejo opravičene pritožbe, da je razloček mej 26 $\frac{2}{3}$ odstotnim hišnim davkom v glavnih mestih in v krajih seznamka A itak neutemeljeno velik nasproti 20 odstotnemu hišno-najemninskem davku pri ostalih krajih.

Priznavam to.

Priprosti račun že kaže, da hišni posestnik v Otakringu — Otakring, kolikor vem, ni v seznamsku A, pač pa Hernals — plačuje le 14 odstotkov svojega ko-

smatega dohodka, hišni posestnik vis-à-vi pa mnogo višji hišni davek.

Ravno tako je na primer v praških predmestjih.

Tukaj plačuje hišni posestnik 22·6 do 22·8 odstotkov. To je gotovo razloček, ki se mora vsaj deloma poravnati.

Treba je seveda pri tem paziti tudi na neko drugo stališče. Čujejo se deloma tudi tam, kjer so taka naprotja, pritožbe od onih, ki plačujejo višji davek, zakaj se vendar tudi sosedje in pod enakimi razmerami živeči, hišni posestniki ne prisilijo k plačevanju višjega davka.

No, k plačevanju višjega davka prisiljen biti = osobito pri hišnem davku — je vedno kočljiva stvar.

Skusili smo to pri Tirolskem ter vidimo pri Trstu in drugih krajih, katerim so se naložili višji davki. Toda po mnenju bi se moralo v prihodnjosti pri reformi hišnega davka vsprejeti kot načelo, da se hišno-najemninski davek, ki se bo moral samo ob sebi umevno znižati od 26 $\frac{2}{3}$ odstotka, razširi na vse kraje z določenim številom prebivalcev ali hiš (Prav res! na desnici); ob enem pa bi se morala seveda, kakor pri vzvišanju drugih davkov skleniti posebno še pri hišnem davku prehodna doba tudi za vse manjše kraje dolga prehodna doba, recimo od 15 do 20 let, mej katero bi se polagoma uvedli v te kategorije.

Formalnega postopanja z vprašanjem o hišnem davku pa bi se bilo treba po moji sodbi poprijeti z veliko pozornostjo.

Saj je poleg tega konkurenca za olajšave pri vseh davčnih vrstah in investicijah jako velika, ter mislim, da bi bila izvršitev le takó mogoča, ako se nova postava ali novela k postavi o hišnem davku sklene že tekom tega leta ter se znižanje hišnega davka tudi razdeli na večje število let. Znižanje bi moralo biti enakomerno razdeljeno iz ozirov na finančni erar, kakor so se tudi na korist davkoplačevalcem sklenile prehodne dobe. To so le v splošnem moji nazori o sedaj perečem vprašanju hišnega davka.

Omenjati moram tukaj slučaj, ki prav za prav ne spada v pristojnost državnega zbora, pač pa v ono ministerstva notranjih zadev, v kolikor se tiče pridobitve Najvišjega potrjenja za neki deželno-zborni sklep. Preskrbel sem si akte o preložitvi neke cestne zgradbe, ki se je razpravljala že l. 1854. (Čujte! Čujte! na desnici). Tu imam noto do deželne vlade v Ljubljani z dne 16. avgusta 1869, št. 2329, v kateri se navaja da je to cesto že leta 1853. stavbeno ravnateljstvo načrtalo kot državno cesto, da je ta sklep pozneje leta 1858. dobil tudi Najvišje potrjenje, a ni se izvršil, ker se je potem leta 1861. izročila ta zadeva deželnemu zboru.

Tukaj se gre za preložitev najvažnejše zveze cele Dolenjske z železnico, to je bogenšperška cesta. To je morska kača, ki se je mnogokrat razpravljala v kranjskem deželnem zboru. Večkrat so se napravljali načrti. Bilo se je boj mej dvema načrtoma, konečno je prišlo lansko leto do tega, da je deželni zbor dovolil deželno

podporo 20.000 gld., ostanek pa se je razdelil na prispevajoče okraje.

(Dalje nasl.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje).

VII. Gospod zbornični svetnik Ivan Perdan poroča, da je občinski odbor semiški predložil naslednji maksimalni tarif za nadrobno prodajanje govedine in teletine v potrjenje, in sicer za 1 kilo volovjega mesa 34 kr., za 1 kilo kravjega mesa 32 kr. in za 1 kilo teletine 40 kr.

Prošnja se s tem utemeljuje, da so zdaj mesne cene v Semiču odvisne od samovolje mesarjev in da bi se z ozirom na cene v okolici smele določiti v rečenem zmislu.

Zadruga vseh obrtnikov sodnega okraja metliškega priporoča prošnjo in c. kr. okrajno glavarstvo črnomaljsko omenja, da se predlagani maksimalni tarif strinja s tamkajšnjimi cenami v okolici, ter prilaga pregled o povprečnih cenah govedine v Metliki in Črnomlju v prvi polovici 1888, iz katerega se vidi, da je povprečna cena bila za kilo 34 $\frac{1}{2}$ kr.

Z ozirom na to predlaga odsek: „Slavna zbornica naj se izjavi v rečenem zmislu“. — Predlog je bil sprejet.

VIII. Gospod zbornični svetnik Ivan Baumgartner poroča v imenu odsekov, da je trgovska in obrtniška zbornica v Liberci poslala zbornici prošnjo do slavnega državnega zbora, da se premene §§ 14. in 28. potem §§ 27. al. 1, in 40, točka 2 zakona z dne 30. marca 1888, drž. zak. šte. 33, o zavarovanju bolnih delavcev ter prepis jednakega poročila do visokega c. kr. trgovskega ministerstva s prošnjo, naj zbornica na primeren način podpira liberške zbornice prošnjo.

Iz te prošnje naj naslednje posnamemo in povdarimo: Zakon z dne 30. marca 1888, drž. zak. šte. 33, ima v §§ 13. in 28. določilo, da se delavcem, ki izstopijo iz blagajnice, oziroma iz dela, po propisanem preračunjanju, da delež prihranilnega zaloga one bolniške blagajnice, h kateri so do zdaj pripadali, ali pa da se za nje plačuje oni bolniški blagajnici, katere udje so postali z vstopom v drugo delo v letu dni. Po „uradnih poročilih“ c. kr. ministerstva notranjih stvari „o zavarovanju vsled kake nezgode in o zavarovanju delavcev“, ter po ustanovilih za okrajne in delovršbene bolniške blagajnice ne postopa se samo s prihranilnimi (pričuvnimi) zalogi po zakonu novo ustanovljenih bolniških blagajnic, to je, s tistimi zalogi, katere je napravljati z dnem, kadar pride novi zakon v moč, ne, novi zakon naj ima veljavo za stare bolniške blagajnice in po takem naj bi se postopalo s prihranilnimi zalogi starih bolniških blagajnic!

To prikrajšuje ne samo pridobljene pravice, ampak je proti temeljnim načelom pravičnosti, ker se ne jemlje v poštev in ker za slične določbe povse nedostaje vse-kakor potrebna dejanska medsobnost, naposled pa protuslovi določilo prihranilnega zaloga kot takega.

Poleg tega pa so še mnoge in ravno največje zdanje tvorniške bolniške blagajnice ob enem pokojninske in provizijske blagajnice; kako neki naj se zdaj razlikuje imenje, oziroma prihranilni zalogi, ki so določeni v ta in oni namea? S kako pravico namerja se v določno naznačenim namenom zbrane in posvečene kapitalije odtegniti svojemu določilu ter jih podvreči novega zakona določilom o porabi hranilnega zaloga.

Nekaterim industrijam, katerim le redkokdaj treba sprejemati starejše delavce, katere imajo le mladoletne delavce, ki dosegši popolno ročno spretnost, ostavljajo učne delavnice, da stopijo v delo pri podjetjih, ki so prisiljena, zahtevati od delavcev večjo spretnost ter jih tudi morajo in morejo boljše plačati — takim industrijam bilo bi onemogočeno pri predkazovanju prihranilnih prispevkov pomnožiti prihranilni zalog svojih delovršbenih bolniških blagajnic; kajti morale bi ono malo, kar bi v obče imele, vselej le predkazavati, dočim ne bi dobivale nič predkazanega.

(Dalje nasled.)

Naši dopisi.

Z Dunaja dne 17. marca. (*Volitve v mestni zastop.*) Sušcev rep. Vsaj hi se človek motil, ako bi opazujoč letošnje burne in viharne volilne shode hotel trditi, da tako viharne priprav za volitve kakor so letošnje, pred še ni bilo. To je optična zmotnjava. Sme se trditi da vsaj zadnjih 10 let bile so volilne borbe na Dunaji vedno silno viharne in ne manj viharne kot letos, toda kolikor dalje se take borbe pomikajo v daljno in daljno preteklost, toliko manje se vidijo, toliko manj razločujejo barve in osebe v sliki ter se konečno vstopi vsa slika v megleno morje pozabljenosti.

Pri letošnjih dunajskih občinskih volitvah pa je opazovati velika razlika v zastavah, pod katerimi se zbirajo volilci za odločilno borbo. Do sedaj delile so se stranke bistveno sicer tudi židovsko s praporom liberalizma in pa v tej nasprotnih strank, ki so se imenovali, protižidovska, demokratiška, ljudska stranka i. t. d. —

Letos nastopila je očitno prvič v borbo „združena krščanska stranka“, katera nasprotnike svoje imenuje „združeno židovsko stranko.“

To kaže velikansk napredek med dunajskim prebivalstvom, da se ne sramujejo vsaj več, očitno spoznati svojega krščanstva. Ako se nazaj ozremo za

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 0 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 27. marcija 1889.

Obseg: Državni melioracijski zaklad. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Trgovinska in obrtna zbornica. Govor poslanca dr. Poklukarja. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Državni melioracijski zaklad.

(Dalje.)

Pa vse polno je še drugih dolin, katere silno trpe po povodnjah, tako raĉenska i. d. Res se nekaj tu priĉenja, a vse premalo je sredstev, da bi res kaj stalno dobrega zvršili. Koliko je drugih dolin, skozi katere se vozimo, ki vse kaŹejo, kako silno je potreba odpeljati vode iz njih zemljišč, katera so prav zarad zastajajoĉe vode mrzla, manj rodovitna in daje le kislo krmo, ki niĉ kaj ne ugaja goveji Źivini.

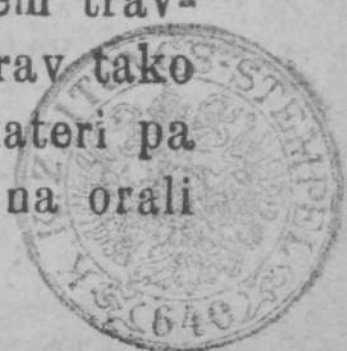
Ako se peljemo po drŹavni cesti od Ćrnuĉ proti Trzinu, vidimo ob njej le mokre senoŹeti, po katerih raste kaj slabo seno. Kako lahko in primeroma z malimi stroški bi tu pridobili na stotine orali prav dobrih, nekaj tudi prav izvrstnih travnikov z umno drenaŹo, sploh z odpeljavo zastajajoĉe vode! Će se peljemo dalje po tej poti, vidimo krog Doba po levi ter tudi po desni strani proti Krumperku polno prevlaŹnih, mokrotnih travnikov, in kadar dospemo do Lukovice, priĉenjajo se zopet moĉvirni travniki, ki se sploh po krašenski ozki dolini nahajajo. Res priraste po takih travnikih precej sena a kislega, katero nima prave teĉnosti. Saj je znano, koliko zaleŹe stot sladkega hribskega sena. Prav tako nam kaŹejo pokrajine z izvrstnimi travniki krasno Źivino, in mesarji in tudi Źivinorejci poznajo kaj dobro take pokrajine, po katerih nahajajo res dobro rejeno, izvrstno Źivino. Goved pa, ki ima za krmo le kislo, smrdljivo seno, ne bo nikdar dobro uspevala, saj ne more, ker nima teĉne hrane. Pa tudi brez števila je njiv, ki so premokre. Mokra zemlja je mrzla, osuši se pozno, torej jo moremo le pozno obdelati; po njej se Źiri grozno posebno plevel, kaj rada pozebuje ozimna Źitna setev, krompir gnije v njej posebno ob mokrih letinah naglo.

Z osuŹevanjem, posebno pa, ĉe se odpeljuje voda po ceveh, to je po sistemu drenaŹe, odpravijo se vse te Źkodljive razmere, in sploh se zemlja zboljšava. Po ceveh pa prihaja tudi zrak v spodnje plasti zemlje, po katerih torej nahajajo daleĉ segajoĉe korenine oplojene redilne tvarine, in dejanski spriĉujejo povsod, koder so osušili moĉvirne njive z drenaŹnimi cevami, da so izredno rodovitne, po katerih uspevajo tudi rastline, ki jih pred drenaŹo ni bilo mogoĉe sejati na nje.

Ob Mirni, ob Temenici, Krki in drugih vodah po raznih dolinah in pod gorami nahaja se obilno zemljišč, katerih rodovitnost bi se z odpeljavo zastajajoĉe vode silno mogla zboljšati. Preobširno bi bilo, ko bi vsa posamezna premokra zemljiŹa imenoval. Saj je Źe konfiguracija naŹe deŹele taka, da imamo po dolinah veĉinoma premokra zemljiŹa.

Ta zemljiŹa osušiti in oprostiti zastajajoĉe Źkodljive vode, mora biti umnih kmetovalcev skrb. V tem oziru so AngleŹi pravi mojstri. V 25 letih je drŹavna vlada posodila kmetovalcem 165 milijonov za osuŹevanje moĉvirnih zemljiŹ, in to posojilo poplaĉujejo dotiĉni kmetovalci po anuitetah ali letnih odplaĉkih, kateri znaŹajo poleg 4% obresti 1% za povraĉilo, torej le 1% veĉ od navadnih, sicer jako nizkih obresti, in v 41 letih poplaĉan bo ves znesek drŹavi. Kmetovalci pa radi in tudi lahko povraĉajo drŹavi izposojeni melioracijski kapital, saj imajo od zboljšanega zemljiŹa podvojene dohodke.

Źalosten je poloŹaj kmetovalcev, ker preobilni so davki, silno dragi posli, grozno nizke pa cene pridelkom. V tem skoro obupnem stanju pa tudi ni mogoĉe priĉakovati boljših ĉasov, ker davki se ne bodo zniŹali, in konkurenca nas bo posebno Źe dolgo let trla. Kar nam preostaje, to je, da skuŹamo od zemlje dobiti kar najveŹ mogoĉe. Delo ostaja skoro isto na moĉvirnem travniku, ki nam prinaŹa pustega kislega sena, prav tako na moĉvirni njivi, kakor na dobri osuŹeni, na kateri pa uspeva bolje sleharni pridelek. Ako nakosimo na orali

travnika 30 stotov kislega sena, zaleže nam malo, ker živina je ob taki krmi le revna, in če ga prodamo, skupimo za nje n. pr. za stot komaj 80 kr., žlahtnega sladkega sena stot prodamo pa lahko tudi po 1½ gld. Na močvirni njivi nam silno krompirja zgnije, na dobri, suhi ne, na močvirni mnogokrat ozimina pozebe, na suhimi ne; in tako bi navedel lahko jasnih dokazov, koliko več ob enakih stroških za obdelovanje lahko pridelujemo iz ene orali dobre zemlje nego iz slabe močvirne. In prav v tem imamo dandanes iskati rešitve, da pridelujemo od zemlje, kolikor je sploh mogoče, da nam poleg stroškov za obdelovanje vsaj nekaj dohodkov preostaja. To pa nam je le mogoče na dobrih ali urejenih zemljiščih. Zato vidimo v istini, da ondod, koder imajo rodovitno polje, še shajajo. Obupen pa je položaj gospodarju, ki se trudi na slabem, neplodnem svetu, katerega mora obdelovati prav tako, kakor njegov sosed svojo dobro zemljo, a proti njemu prideluje le malo, celo nad polovico manje. On mora propasti, ker stroški za pridelovanje so večji od pridelkov. Da pa je mnogo, prav mnogo zemljišč prav zaradi močvirnosti maloplodnih, to je istina. Zato jih moramo zboljšati, ker le tako se moramo obdržati v naših današnjih kritičnih časih.

Fran Povše.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

103.

Beligrad.

Stoji, stoji tam Beligrad!
Za gradom teče r' deča kri,
Za gradom teče r' deča kri,
Da b' gnala mlinske kamne tri.

Stal sem na strašnem mestu, na mitnici v Belemgradu. „Ali imate kaj za mitnico?“ popraša me mitničar.

„Prav nič, razen 60 cigar za svojo porabo na potovanju.“

„Zakon vam jih dopušča samo 25.“

„Če je tako, hočem plačati za ostale, samo me ne kaznujte, ker sem jih sam prijavil.“

„Gospod,“ doda mitničar mirno, „plačali bodete petkrat toliko, kolikor so vredne.“

„Tako! Vržem jih rajše v Dunav.“

„I le, če hočete. — Ali čemu! — Da si nič ne domislite! Dajte jih temu nosaču dvajset, unemu dvajset, saj vam nosita, ali ne, pa je rešen zakon in mirna Bosna.“

Premišljal sem pozneje, kaj je moglo biti povod temu čudnemu mitničarskemu postopanju. Izvedel sem, da imajo srbski mitničarji nalog, naj presodijo potnika, in če vidijo, da ne misli trgovati z uneseno robo, naj mu pogledajo skozi prste.

Drugi dan ko sem se bil dobro spočil, šel sem ogledat prestolnico. Sreča me je prinesla blizo stolne cerkve na višino, kjer sem ostal očaran. Mili Bog, kako diven razgled! Spodaj hladna Sava, ki se izliva v mogočni Dunav. Svet je na sever odprt, a z juga je zarobljen v polokrogu z nježnimi brežički. Prostor, na katerem stojim, bil je nekdanj turško pokopališče. Vrvneno je uže vse, da bode s časom tu lepo šetališče. Malo naprej, na rtu mesta, mej Savo in Dunavom, stoji trdnjava, ona ista trdnjava, za katero so se toliko stoletij pipali Turki in kristjanje; katero je Janez Kapistran samo z največim trudom mogel osvojiti; s katere je Evgen Savojski prinesel neumrlo ime; katero je Laudon otel z jako malo zgubo vojakov. Turki so jo zapustili, ni bilo drugače. Prestolnica srbska sama dosta osvetljuje celo zgodovino srbsko, bogato in krvavo, ki jo opevajo narodne pesmi. Beligrad je bil vedno ključ balkanskega poluostrova ter je imel najrazličnejših gospodarjev. Vladali so ga Bizantinci, Bolgari, Ogri in Avstrijci, a vmes in za njimi turški polomesec. Ali srbski narod se je naveličal turškega robstva, vzdignil se je in otresel trdi jarem. Beligrad je vrnjen Evropi, kulturi. Beligrad je postal glava mlade kneževine, ali glava te glave, trdnjava beligradska, bila je še dolgo v rokah turških. Sedaj ni več.

Ko sem trdnjavo ogledal, spustil sem se na levo, na polje, kjer se vezbajo vojaki. Častniki so opravljeni ukusno in čisto, ne tako moštvo. Gledal sem in poslušal: „Desno, lievo! — Jedan, dva!“ Od tu sem jo zavil na glavni trg. To je kraj, kjer se more najlaglje in najpriložnejše preučiti narav naroda. Trg kakor drugi trgi, samo mi je dvoje vdarilo v oči: malo fesov, še manj rudečih ženskih kopic; gospoda se nosi tu največ zahodno evropski. Lepih prodajalnic je od leta do leta več, elegantno opravljenih le malo do sedaj. Marsikaj še spominja turškega gospostva. Kavarne so opravljene čisto po turški, toraj tudi niso posebno snažne. Gostilne so dokaj boljše. Psi se še klatijo po Belemgradu, kakor sploh po turških mestih. Fijakarji po velikomestni drdrajo po ulicah, a po malomestni letajo in krulijo rejeni prašiči okoli hiš.

Nekatere postranske ulice so še nesnažne, smrdljive, brez tlaku, blatne ali prašne, kakor letni čas nanesse. Ali narod srbski bode kmalu odstranil vse ostanke osmanske dedščine. Kedar narod vzraste, vzraste mu tudi prestolnica. Beligrad ima jako srečno ležo, mora se vzdigniti. Na vseh koncih se od leta do leta koplje, reguluje, zida in prezidava. Škodle mečejo s streh, ulice uravnavaajo, tlak vkladajo in nove hiše stavijo. Ni mi pa ugajal prosti narod, ki sem ga opažal na trgu. Krepke postave, to je res, ali kako siromašni oblečene! V bližini prestolnice pa tako siromašni! Kaj to more

potrebščin pobira od zavarovancev že 3% od mezde, morajo le tisti iznos dajati pričuvnemu zalogu, ki vsekakor preostaje tedaj, ko so že poravnane potrebščine za bolniške troške.

(Dalje nasl.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Ker so se tukaj storili sklepi, s katerimi so se naložili prispevajočim okrajem konkurenčni doneski, treba je bilo za ta deželnozborni sklep Najvišjega potrjenja. Zaradi tega so se spisi poslali ministerstvu notranjih zadev. Tu pa je menda zadevo rešil kakov mlajši uradnik, vidi se vsaj, da se ni oziral na dosedanjo rabo in besede cestne postave, ki je veljavna za Kranjsko. Zahteval je namreč, da se z nova prično konkurenčne obravnave s prispevajočimi okraji, dalje, naj se prašajo vojaške oblastnije o primernosti preložitve. To vse po besedah postave ni utemeljeno. (Prav res! na desnici.) Cesta je jako važna, obravnave se vrše od leta 1854, in ko smo po velikih težavah prišli do tega, da bi bili mogli že prihodnjo spomlad pričeti z zgradbo, naleteli smo na te birokratične, v ničemur opravičene težave v ministerstvu notranjih zadev, kjer imajo vendar tudi ravnoisto korist, ako pospešujejo preložitve za življenje nevarne cestne proge, namestu da bi jo ovirali s popolnoma neutemeljenimi zaprekami.

Dovoljujem si tedaj prositi ministerskega predsednika, kot načelnika ministerstvu notranjih zadev, naj vendar gleda na to, da se ne bodo delale prav nepotrebne težave pri podjetjih, ki so gotovo sposobne pospeševati deželno blagostanje.

Ker sem že pri cestnih stavbah, v zahvalo priznavam, da vlada nekako dobrohotno ravna glede cest z enim delom naše dežele, ki je tudi najbolj zane-marjen.

Za državno cesto mej Ljubljano in Karlovcem ter Ljubljano in Zagrebom so se predlagale in sklenile poprave, ki se izvršujejo blizu dve leti sem ter so proračunjene še na daljšo vrsto let. V tem oziru bi prosil gospoda ministerskega predsednika, kot vodjo ministerstva notranjih zadev, naj vendar ne določuje tako majhnih obrokov za izvršitev takih poprav, ki se s tem le podražijo. Sedaj imamo podjetnika, kateremu so na razpolaganje vrli delavci. Istrijanec je, preskrbljen z izvanredno dobrimi istrskimi zidarji, ki izborno izvršujejo svoje delo. Ti ljudje so si napravili barake, v katerih imajo orodje, svojo kuhinjo; delavci so vsi zbrani. Del proge je gotov, vreme ugodno, delali bi se lahko še mnogo. Čujem, da bi bili gotovi podjetniki zadovoljni, ako bi se jim izročilo delo, tudi tedaj, če se jim da

plačilo dve leti pozneje. Priporočam tedaj, da se pospeši ta zadeva ter spomladi pravočasno razpišejo dela, da se tedaj, ko nastopi lepo vreme, more takoj pričeti delo ter tudi nepretrgano dovrši. (Prav res! na desnici).

Omeniti hočem tukaj predmet, ki se je lansko leto precej temeljito razpravljalo. Državna cesta iz Ljubljane v Novo Mesto do Metlike proti karlovski cesti je ena najčudnejših mogoče v celi državi. Poiskala se je naravnost vsaka gora, vsak hrib ter čez nje napravila cesta. Znano mi ni, zakaj; mogoče, da se je po načelu onih časov tako naklonil ljudem zaslužek za predprego. Del teh poprav se je sicer pričel to priznavam. Osobito na Gorjancih in na zagrebški cesti iz Novega Mesta proti Kostanjevici so trije strmi klanjci, kjer je moral človek stopiti iz poštnege voza ter peš iti, da je prišel na vrh. Enake razmere pa so sedaj še skoraj na celi progi od Ljubljane do Novega Mesta. Tu je najprvo Kapiteljski klanec, potem pa cela vrsta do Medvedjeka v zatiškem okraji, ki se je predložil.

Od Ljubljane doli se je pustil tudi še jako strm klanec pri Višnji Gori. Z eno besedo, to progo priporočam vladi, naj se temeljito na-njo ozira ter preloži vse klance. (Dobro! na desnici.)

(Dalje prihodnjič.)

Govor poslanca Šukljeja

v državnozborni seji dne 28. februarija t. l.

Visoka zbornica! Lotil se bodem najprvo proračunskih razprav gospodov predgovornikov ter jih bom skušal vsaj deloma ovreči. V prvi vrsti se bom pri tem oziral na gospoda poslanca dr. Mengerja, kajti besedičenje neposrednega gospoda predgovornika (Magga) — drugače ne morem imenovati onega dela njegovih razprav, ki se je tikal državnega proračuna — prepuščam z veseljem v odgovor onim gospodom te (desne) strani, ki bodo govorili za menoj.

Gospod poslanec dr. Menger je skušal dokazati, da je proračunski odsek, oziroma njega večina jako optimistično postopala pri ustanovljanju proračuna ter hotela proračun olepšati s svetlimi barvami. Metoda njegova pri tem je bila stara, izimši pri oni okoliščini, ki utemeljuje nekak razloček; ono ljubezujivo nanašanje na Italijo in poziv, da bi tudi mi posnemali vzgled italijanske finančne uprave, je letos iz lahko umevnih vzrokov izostal.

Oglejmo si tedaj dokaze, katere je gospod poslanec kernovski navel zoper številke proračunskega odseka. Tudi jaz sem tega nazora, da je vsak proračun le račun po verjetnosti, in treba je na vsak način, da se presoja ta račun s primerno previdnostjo in tesnosrčnostjo. Dobro in poučljivo je pa vendar, ako pri tem pogledamo na prejšnja leta.

Ni bilo prvi pot, da ustanovlja večina proračun, kajti že od leta 1880 imela je ta naloga. Ako pogledate

Razred	Dnina	Tedenska mezda	Letna plača
I.	— gld. 60 kr.	3 gld. 60 kr.	—
II.	— " 80 "	4 " 80 "	—
III.	1 " — "	6 " — "	—
IV.	1 " 20 "	7 " 20 "	—
V.	1 " 50 "	9 " — "	—
VI.	1 " 80 "	10 " 80 "	—
VII.	2 " 10 "	12 " 60 "	—
VIII.	2 " 40 "	14 " 40 "	—
IX.	3 " — "	— " — "	900 gld.
X.	4 " — "	— " — "	1200 "

(Dalje nasl.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Preko cestnih preidem k vodnim stavbam. Tu moram z zahvalo priznavati, da proračunski odsek visoki zbornici priporoča resolucijo, katero sem vložil lansko leto; priporočam jo tudi jaz visoki zbornici, da jo sprejme, in vladi, da se na-njo ozira. Letos moram svojim lanskim razpravam dostaviti tudi še to, da je mej tem postala nevarnost po povodnji za vasi Štožice in Tomačevo jako velika, ter sta bili deželna vlada in uprava primorani takoj dovoliti sredstva, da so se mogle pričeti varstvene stavbe.

Te stavbe so pogoltnile glavnico 40.000 gld., kar bi se bilo lahko preprečilo, ko bi se bila hitreje pričela vrejevati Sava in morda poprijelo delo pri drugem koncu. Priporočam tedaj vode vrejevalna dela visoki zbornici v smislu moje lansko leto predlagane in letos v potrdilo priporočane resolucije.

Došel sem k zgradbi železnic. Lansko leto sem s stvarnimi razlogi priporočal, naj se postavi skupen most čez Savo za železnico mej Ljubljano in Kamnikom in za promet na državni cesti.

Kolikor mi je znano, priporočil je toplo zgradbo tega skupnega mostu stavbeni oddelek ljubljanske deželne vlade. Saj so vendar jasni vzroki, ki za to govoré. Saj bo morala vendar železnična uprava prevzeti v upravo in vzdrževanje ta most, kakor hitro bo izgotovljen. Saj je vendar cestni erar, oziroma trgovinsko ministerstvo, ki bi moralo ta most prevzeti v last ter bo na eni strani moralo z vednimi popravami in vzdrževanjem starega mostu plačevati velike troške, na drugi strani pa poravnati primanjkljaj s tamošnjo mostno mitnico. Razumel v resnici nisem, kako so mogli tu v dunajskem ministerstvu odkloniti ta po zdravi človeški pameti trezni predlog — jaz nisem tehnik — in kolikor čujem, poklicali so se na pomoč celo strateški oziri, da se je stvari dalo bolj verjetno lice.

Prepričan sem, da so mej mojimi ožjimi somišljeniki še nekateri, ki bodo temeljiteje razpravljali železnična vprašanja. Govoriti morem tedaj kratko, vendar pa ne opustiti, da ne bi z nekaterimi besedami omenil, kako se ravna s koncesijovanjem železnice mej Ljubljano in Kamnikom — tedaj s pravo malenkostjo. Postava ki dovoljuje državno podporo, je iz leta 1885. (Čujte, čujte!)

Železnice, katere je v istem četrtu ure dovolila visoka zbornica, so že davno zgotovljene, zoper to železnico pa, ki vodi k erarni smodničarni, proizvajajo se neprestano nove zapreke, tako da se ne more zgraditi ta za državo in deželo jako važna železnica.

Priznavam sicer, da je gospod trgovinski minister v zadnjem času pokazal svojo dobrohotnost v tem vprašanji; bil je ves čas naklonjen stvari, toda le akademično, kajti do danes ne vidimo uspeha. Zaradi tega priporočam pristojnima ministroma, naj ne razpravljata tega vprašanja več dilatorično.

Povoda bi imel dosti, da bi še kaj izpregovoril o deželnih zdravstvenih razmerah, ker osepnice razsajajo tako po deželi, kakor še redko kedaj. Upam pa, da bo imela vlada odprte oči ter vsaj sedaj, ko se ni zabranilo razširjenje bolezni, ukrenila vsa sredstva, da zopet popravi, kar je zamudila. Tudi sem prepričan, da bo eden ali drugi poznejših govornikov razpravljal to zadevo.

Prišel sem sedaj k predmetu, ki mi je bil prav za prav povod, da sem se oglasil k besedi in to je prevažno, v področje poljedeljskega ministerstva spadajoče gospodarsko vprašanje. Da ne pozabim manjšega predmeta, pričeti hočem takoj s tem. Tiče se konjereje v naši deželi. Izrekam v tem oziru Nj. ekscelenciji gospodu poljedelskemu ministru zahvalo za dosedanjo izdatno podporo, ob enem pa ga prosim, naj dovoli za postaje Cirknica, Vrhnika in Kočevje po jednega žrebca več in podporo za potovalna predavanja o konjereji in za dirke kobil v kranjskih okrajih lahkega plemena. Priporočam te tri prošnje in ravno tako one predmete, katere sem lansko leto navedel gospodu poljedelskemu ministru, da bi se povzdignila reja govedi.

(Dalje nasl.)

Govor poslanca Šukljeja

v državnozborni seji dne 28. februarija t. l.

(Dalje).

Kontingent za celo državo se naslanja na izpadek 15%, lani pa se je trdilo, in sicer je to storil ravno častiti gospod poslanec kernovski, da bo ta izpadek znašal 20 do 25 odstotkov, nad 25 odstotkov tudi poslanec Menger ni šel. No, teh 925.000 hektolitrov, s katerimi računa proračunski odsek, je pa ravno izpadek 25 odstotkov, kakor si ga je lani mislil gospod poslanec Menger. Dozveljujem si tedaj vprašanje, s katero pra-

krivovercev, a drugič, da Perzijanci, ki so sicer dosta bistrega uma, uganjajo take neumnosti. Ali vse to nam dovoljno pojasnuje edina beseda: fanatizem!

(Dalje nasl.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Preidem k onemu, kar sem posebno hotel omeniti pri poljedelskemu ministerstvu, to je k vprašanju o sušenju ljubljanskega močvirja, oziroma ostalih deželnih melioracijskih del. Tudi tu moram hvaležno priznavati, da se je letos osobito pričelo z zgornjim delom Save, Korenske Save, in da sedaj vlada skupno z deželo izvršuje dotične postave, katere je sklenil deželni zbor; ravno takó moram z zahvalo omenjati predlogo načrtov za vrejenje hudournikov v vipavski dolini. Ti načrti so se mej minolim deželno-zbornim zasedanjem poslali kranjskemu deželnemu odboru, toda ker pri teh listnicah ni bilo stavbenega načrta in mej zasedanjem čas ni dopuščal potrebnih preiskav na licu mesta, deželnemu zboru ni bilo mogoče izvršiti zakonodajnega čina, ki ga je menda želela vlada, da bi se bilo moglo že tekom tega leta pričeti z vrejevanjem hudournikov v naši sicer rajski vipavski dolini.

Dalje zahvalno priznavam, da se pri teh vrejevalnih delih morejo po moji sodbi imenovati načrtani troški zmerni in da so v pravem razmerju k učinkom, katere obetajo vrejenja hudournikov. S hvaležnostjo omenjam tudi osuševalnih del, katera je minulo leto izvršilo poljedelsko ministerstvo v notranjskih kotlastih dolinah pri Planini, Cirknici in Ložu, oziroma tudi v postojnskih dolinah. Pri teh osuševalnih delih v zvezi z osušenjem ljubljanskega barja se je pač vnel boj med tehniko, ki je nekoliko omajal to vprašanje.

Tekom minolega leta so bile na ljubljanskem barju izredno velike povodnji, ki so provzročile mnogo škode; ker so se ob istem času razširili sesalniki v notranjskih dolinah, navstala je po mojem mnenju nikakor opravičena sumnja, da so ta osuševalna dela še pospešila napominane povodnji.

O tem so tehniko, ki se pečajo s tem vprašanjem, mnogo pisali; jaz za svojo osebo morem izreči sodbo, seveda nikakor ne kot strokovnjak, da povodnji niso v nikakoršni zvezi z osuševalnimi deli v notranjskih dolinah.

Bojazen je pa vendar tu, in na drugi strani potreba, da se kolikor mogoče hitro reši vprašanje o osušenju ljubljanskega barja. Zavlačuje se ta zadeva sedem do osem let, da, odkar je navstalo barje. Napravili so se načrti in vsled naloga poljedelskega ministerstva alter-

nativen načrt. O teh dveh načrtih se je minolo jesen že sklicala enketa, ki naj bi bila razsodila, kateri izmed obeh načrtov naj bo podlaga delom. Enketa pa je imela nesrečen izid. Poprava sejnega zapisnika je bila povod, da se je še enkrat sklicala enketa. Prva enketa se je odločno izrekla za izvršitev alternativnega načrta, da se zgloboči struga skozi Ljubljano in ne v Grubarjevem prekopu. Troški so bili proračunjeni na 700.000 gld. Druga enketa je zopet drugače sklenila, da se namreč množina vode v eni sekundi zmanjša od 470 na 400 kubičnih metrov. Varnostno razštevno število, katero so priporočali vsi strokovnjaki, se je tukaj prezrlo, menda zaradi tega, da bi se zmanjšali troški.

Jaz nisem zadovoljen s tako preložitvijo vprašanja. To je po mojem mnenju nesreča za dotične posestnike. Škoda, ki se je napravila minulo leto, znaša stotisoče goldinarjev; zaradi tega želim, naj se poljedeljsko ministerstvo sporazumno s kranjsko deželno vlado in deželnim odborom hitro poprime te zadeve ter jo brže bolje reši, takó, da se bo moglo vsaj z enim delom dela pričeti že v bližnjem času. So dela, ki se morejo popolnoma neodvisno s troški 200.000 gld. izvršiti; preverjen sem, da je ljubljansko barje predmet, za kateri se izplačajo tolike žrtve, da se reši poljedelstvo. (Prav dobro! na desnici)

(Dalje nasl.)

Govor poslanca Šukljeja

v državnozborni seji dne 28. februarija t. l.

(Dalje).

Menim tedaj, da se bo moral ta davek ravno tako primerno znižati, kakor neposrednje davščine, o katerih je govoril gospod poslanec z Gališkega. Po mojem mnenju pa je to le tedaj mogoče, ako v sistem neposrednjega obdačevanja s prestrojitvijo sedanje dohodnine, ki se večinoma po krivici tako imenuje, uvrstimo premakljiv in ploden davek, oprt na načelo progresivne splošnje osebne dohodnine. Ta davek bi se potem mogel tako vrediti, da bi se višal z večjo, nižal pa z manjšo državno potrebščino. V tem slučaju bi se moglo v slučaju zadrege ali vreditve denarne vrednosti lahko dobiti posojilo, ki bi se naslanjalo in poplačalo z zvišanim davčnim merilom take dohodnine. Menim tedaj, da vlada ne sme več čakati s pametnim načrtom take progresivne dohodnine, ter izražam vsaj nado ter celo verujem, toliko vročekrvn sem, da bo ta načrt, ako bo umen, narod sprejel z naklonjenostjo.

Končal sem, slavna gospoda, kar sem hotel povedati k proračunu. Opravičenih gospodarstvenih teženj svoje ožje domovine danes ne bodem razpravljal. Res je, da se je Kranjska ravno tako zanemarjala, zadnji čas morebiti še bolj, kakor na pr. Galicija in Dalmacija. Res je tudi, da so avstrijske vlade cela desetletja v prvi

Politične stvari.

Govor poslanca Šukljeja

v državnozborni seji dne 28. februarja t. l.

(Dalje).

V proračunskem odseku se je izjavil, da se vspehi na ljubljanski gimnaziji morajo imenovati ugodni in da povprek dobro napreduje slovenska mladina. (Čujte, čujte! na desnici.) Ako je pa stvar taka, potem si pa že smem dovoliti, da zahtevam od gospoda naučnega ministra nastopno. Konečno se je pritrdilo, da se bo za Maribor uvedla druga jezikovna organizacija, ki bo vsaj deloma zadostovala težnjam Slovencev. Sprejememo to obljubo ter se zanašamo zaupajoč v proračunskem odseku izrečni besedi gospoda naučnega ministra, da se bo to tudi v resnici izvršilo takoj pričetkom šolskega leta 1889. Svarimo pa pred utrakvističnimi eksperimenti ter menimo, da se more ona organizacija, ki se je po lastnem izreku gospoda naučnega ministra obnesla na ljubljanski in vseh kranjskih gimnazijah, uvesti brez premisleka tudi na Dolenjem Štajerskem, najprvo v Mariboru, potem pa tudi v Celji. (Dobro, dobro! na desnici.) Kajti, gospoda moja, kar ste dali Mariboru, tega ne morete odtegovati Celju. Isto se bo potem moralo tudi zgoditi v Gorici in zahvalno priznavam, da je za gotovo to obljubil gosp. naučni minister, velja pa to isto tako glede Trsta in Istre, tako kar se tiče Slovencev kakor Hrvatov.

Z ozirom na ljudsko šolo me tudi še marsikaj teži. Gospoda moja! Ne skrbite, da bodem po vzgledu nekaterih gospodov predgovornikov vže danes razpravljaj Liechtensteinov šolski načrt.

Mogoče nam bo stvar temeljito razpravljati in takrat se bo potegnila mejna črta skozi to dvorano. Na jedni strani bodo stali oni, katerim je dandašnja šola popoln idejal, na katerem se ne sme ničesa predrugačevati, na drugi strani pa oni, ki so prepričani, da jetreba preosnovati tudi ljudsko šolo, kakor vsako delo iz človeških rok.

O tem torej danes navlašč ne govorim, priznavam pa hvaležno, da je naučno ministerstvo kot prizivna stopnja zadnja leta jako veliko število rekurzov rešilo ugodno za slovenske šolske občine, ki so se pritožile zaradi samovoljnega in nepostavnega postopanja štajerskega in koroškega deželnega šolskega sveta. Čudno se pa mi tukaj zdi, da se naučno ministerstvo ne vspne do splošnje naredbe, s katero bi se zapovedalo dotičnim šolskim svetom, ki niso nič drugega, nego c. kr. šolski uradi — oni niso samoupravne korporacije — da vrede jezikovno osnovo v ljudskih šolah tako, kakor se mora to zgoditi po § 6. drž. ljudsko-šolske postave v mejah, določenih po postavah, tedaj z ozirom na državne temeljne zakone.

Kaj sledi iz tega? Prvič ne razumem prav, zakaj si moramo v pravni državi priboriti jasno ustavno pravo, nasproti nedvomni nepostavnosti šele potom priziva, ki je dolgotrajen in drag, drugič pa provzročuje to v pedagoškem oziru obžalovanja vredno stanje in jako nenake razmere pri zavodih iste vrste in istega namena, in menim, da je tukaj dolžnost naučne uprave uporabljati ono naredbeno pravico, ki jej po § 11. drž. tem. zak. pristuje o izvršujoči oblasti in jej je tudi dana, to je § 78. sedaj veljavne državne ljudsko-šolske postave.

Tako naj ravna nasproti deželnemu šolskemu svetu v Gradcu, Poreču in tudi nasproti sedaj vsemogočnemu deželnemu šolskemu svetu za Koroško v Celovcu. (Dobro! na desnici.)

Izgovoril sem pomenljivo besedo Koroška.

Dovolite mi, gospoda, da se nekoliko pomudim pri tem predmetu. Tu bo morebiti moj sosed, gospod baron Sterneck, ki je zastopnik za Koroško, razdražen in nam bo očital ono, kakor se to vedno godi nam kranjskim Slovincem, ker se brigamo za koroške razmere.

Pravijo nam, Koroška Vam ni nič mar, ne vtikajte se v koroške razmere. Pri najboljši volji pa jaz ne morem ustreči tej želji ter se sklicujem na to, da nam ustavno pristoji pravica brigati se za to, kako se izvršuje enakopravnost slovenskega prebivalstva na Koroškem. Zatajiti bi morali vi lastno dete, člen državnega zakona, ki ste ga sami sestavili, če nam odrekate omenjeno pravo. Člen 19. državnega temeljnega zakona odločno pravi: Vsak narod ima nedotakljivo pravico varovati si in negovati narodnost in jezik svoj. Mi smo vendar zastopniki slovenskega naroda in statistika uči, da je tretjina koroškega prebivalstva slovenska. Gospodje nam bodo že morali dovoliti, da včasih nekoliko pogledamo preko mejnih kolov, da se prepričamo, kako je na Koroškem dejanjsko z enakopravnostjo. (Odobranje na desnici.)

(Dalje nasl.)

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Naglašalo se je tudi že z druge strani, da takih žrtev, kakoršne zahtevajo take melioracije, nikdar ne premorejo dežela ali vdeleženci sami, in da je treba v takov namen izredne državne podpore, in sicer potom postave, kakor se je to n. pr. zgodilo pri vrejevanju Adiže in Neretve. Moja prošnja je tedaj, da postopa poljedelsko ministerstvo s tem vprašanjem kot z nujnim, ker se more tako rešiti najlepši del kranjskih kmetijskih zemljišč.

Izmed drugih za deželo važnih vprašanj omenil bodem le še jedno, to je pogozdovanje Krasa. Večina

gospodov je videla ta del naše dežele. Ako ste se z železnico peljali po Krasu, videli ste štrleti gole skale in revščino mej tamošnjim prebivalstvom. V novejšem času se mora navajati še posebna nezgoda za progo mej Št. Petrom in Reko, provzročena vsled golega Krasa, in to so zameti, ki premnogokrat ovirajo promet na železnici. Predzadnje zimo večkrat ni bilo zveze mej Trstom in inozemstvom ter se je moral celo brzozjavni promet vršiti čez Grško. Treba bi bilo tedaj odločneje poprijeti se vprašanja o pogozdovanju Krasa, moralo bi se hitreje delati ter več denarja v roke vzeti. To zahtevajo vsestranski oziri, kmetijski in gozdarski, kakor tudi prometni. Priporočam tedaj najtopleje to zadevo poljedelskemu ministerstvu.

Preidem k prihodnjemu in zadnjemu predmetu svoje razprave, k naučnemu ministerstvu. Segal bi morebiti v nadrobno razpravo, ako bi se lotil raznih posameznostij dvoje splošnih načel pa vendar ne morem prezreti, kako se namreč postopa z ljudsko šolo v deželah zunaj Kranjske nasproti Slovincem, in drugič posebno vprašanje kranjske dežele.

Ljudsko-šolsko vprašanje se je tukaj večkrat in temeljito razpravljalo. Tudi prvi današnji govornik je storil to, kar se tiče Koroške. Večina je imela v trenutku, ko se je tukaj otvorila seja, opraviti z vpisovanjem, za nadrobno razpravo v predsedniški pisarni, tedaj je bila odsotna, in znano ni bilo, da se je že pričela seja; nanašati se tedaj ne morem na ono, kar je povedal prvi govornik, ne dvojim pa, da ga bodejo temeljito in odločno zavrnilo govorniki v nadrobni razpravi. Doni mi po ušesih le jedna njegova beseda, in to je „tuje vmešavanje“ itd.

Gospoda moja! Ako tako govorite v državnem zboru o tujem vmešavanju, potem se raje razkropimo v deželne zборе, in vprašanje je rešeno, kajti ako se v državnem zboru poslanci ne smejo brigati za zadeve drugih dežel, potem ne preostaja drugo, nego federalizem. Potem naj Korošci sami sklepajo o svojih zadevah, mi jih pri tem gotovo ne bomo motili.

Tedaj o šolskem vprašanju. Ne dvojim, da je gospod naučni minister resno preiskal tu izražene pritožbe ali pa, da bo to storil. Saj je vendar on odgovoren za ljudsko omiko in za to, kar se v tem oziru stori v posameznih deželah, ter ima pravico in dolžnost, da načelnike deželnih šolskih svetov opomni na njihovo dolžnost. Grem v tem še dalje: čislajmo vendar ustavo in glejmo na to, da se izvršuje. Premnogokrat se je poudarjala narodna enakopravnost. Toda tukaj naglašam samo dolžnost uradnikov, naj ne pozabijo svoje prisege na ustavo in odgovornosti, ki jo imajo nasproti ministerstvu in slednje nasproti zbornici.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovska in obrtniška zbornica.

(Dalje.)

IX. Gospod zbornični svetnik Anton Klein poroča, da je c. kr. deželna vlada z dopisom od 15. februarija 1889, št. 2037, poslala zbornici „Ustanovilo za okrajno bolniško blagajnico v Radovljici“, da se v zmyslu § 14. zakona z dne 30. marca 1888 izreče o zavarovanju delavcev glede kake bolezni, ker so se v ustanovilo sprejele storitve, ki presegajo v §§ 6 do 8 tega zakona označeno najmanjšo mero.

§ 14. omenjenega zakona veva, da za vsako okrajno bolniško blagajnico, ki jo je znova ustanoviti, naj po vzgledu ukazoma razglašenege uzornega ustanovila politično okrajno oblastvo, v katerega okolišu se postavi blagajnica, — zaslišavši može dovernike delo dajočih gospodarjev in zavarovanju podvrženih osob — napravi posebno ustanovilo, za katero, kakor tudi za vse poznejšnje premene njegove potrebno je odobrenje političnega deželnega oblastva, da obveljajo.

Kadar se napravlja nova okrajna bolniška blagajnica ter se hočejo v ustanovilo sprejeti storitve ki presegajo v §§ 6 do 8 povedano najmanjšo mero, treba je vprašati za mnenje obrtnega nadzornika in pa trgovsko in obrtniško zbornico.

Uzorno ustanovilo oklicalo se je z razglasom ministerstva notranjih stvari od 20. oktobra 1888, drž. zak. šte. 159.

§ 6. omenjenega zakona določuje da je kot podpora bolniku dodeljevati najmanj, kadar bolezen traja čez 3 dni ter je bolnik nesposoben prislužiti si kaj, počenši od dne, katerega je zbolel, za vsak dan bolniščine po 60 odstotkov v sodnem okraju navadne dneve zavarovanju podvrženih delavcev sploh.

Na slučaj, kadar zavarovanec umrje, dodeljevati je ostavšim za njim pogrebščine najmanj dvajsetkrat toliko, kolikor iznaša zgoraj omenjena dnina.

§ 7. določuje, kdo ustanavlja dnino.

§ 8. določa, da se sme namesto brezplačne zdravniške lečbe, neogibno potrebnih zdravil in bolniščine, o trošku bolniške blagajnice, bolnikom dodeljevati brezplačno ozdravljevanje in strežba v kaki bolnici.

Ker so se v ustanovilo tu omenjene bolniške blagajnice vzprijele storitve, katere presegajo v § 6. omenjeno najmanjšo mero, zato je slavna c. kr. deželna vlada z ozirom na § 14. to ustanovilo poslala zbornici, da se izjavi o njem.

V § 11 ustanovila za okrajno bolniško blagajnico v Radovljici vzprijelo se je naslednje:

„Kot podpora bolnikom dodeljuje se, dokler traja bolezen, tudi če je posledica kake nezgode pri delu, vendar ne čez 20 tednov:

1. od začetka bolezni brezplačna zdravniška lečitev s porodničarsko pomočjo vred, in tako tudi ne-

Stvar postane tem čudnejša, ako nekoliko opazujemo zgodovinsko življenje planinskih dežel. Res je sicer, da je Koroška enako Kranjski že v prvem srednjem veku, v devetem stoletju spadala k nemški državi, toda večina prebivalstva je do poznega srednjega veka obdržala svoj slovenski značaj. O tem imamo nepristransko spričevalo dveh srednjeveških kronistov, ki se prištevata k najodličnejšim, kar jih ima sploh Avstrija, štajerskega „reimkronista“ in opata Janeza pl. Vetrinjskega (Victring). Čitajte, kaj pišeta o nenavadnem obredu pri poklonu koroških vojvod. Tu se je vpraševalo in odgovarjalo slovenski, ter Janez Vetrinjski dostavlja — imel sem pred kratkim v rokah dotični zvezek Boehmerjevih „Fontes“ — znameniti stavek, kateri posebno priporočam koroškim gospodom, (čita): „Insuper sclavica, qua hic utitur prolocutione, in conspectu imperatoris cuilibet querulanti de se et non in lingua alia tenebitur respondere“, to se pravi: Vojvoda koroški je primoran, ako ga pokliče cesar osebno, odgovarjati komurkoli le v slovenščini in v nobenem drugem jeziku. (Čujte, čujte na desnici.) Vem gospoda, da mi morete, ugovarjati z znanim izrekom iz spisa „schwabenspiegel“, toda prepričan sem, da je bil Janez Vetrinjski bolje poučen o koroških zadevah, kakor tuj pisatelj zakonika južne Nemčije. Ne glede pa na to mi zadostuje, da je bila še v poznejšem srednjem veku večina koroškega prebivalstva slovanska, in ta dejanska okoliščina je bila tudi formalno izražena v pravo takratnih časov.

(Dalje nasl.)

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Šolsko vprašanje na Koroškem se mej drugim izraža tudi z raznimi prošnjami. Peticijska pravica je zajamčena po državnem temeljnem zakonu z dne 21. decembra, št. 142. Kaj se to pravi? Državne oblasti je morajo spoštovati, reševati morajo pravilno prošnje, in v postavi istega dne št. 145 najdemo člena XII. in XIII. na katera danes opozarjam in ki se ne navajata premnogokrat. Člen XII. slôve (čita): „Vsi državni služabniki so v okviru svojega uradnega delokroga odgovorni za izvrševanje državnih temeljnih zakonov in državnim kakor deželnim postavam primerno poslovanje. Da dobi ta odgovornost svojo veljavo, skrbeti morajo oni organi eksekutivne oblasti, katerih disciplinarni oblasti so podredjeni dotični državni služabniki“. Potem pride odlomek zadevajoč njihovo civilno-pravno odgovornost. Člen XIII. se glasi (čita): „Vsi organi državne uprave morajo v svoji službeni prisegi tudi priseči, da se bodo strogo ravnali po državnih temeljnih postavah“. Postave govore vendar jasno in premnogokrat se je razpravljalo kaj se godi s prošnjami, o katerih se obravnava pri

koroških upravnih oblastnjah. Letos se bo morda še kaj dostavilo. Gospoda ministerskega predsednika, kot vodjo ministerstva notranjih zadev, prosim, naj gleda na to, da bodo deželni predstojniki izpolnjevali svojo dolžnost kot državni uradniki, gospoda naučnega ministra pa, naj opomni predsednike deželnih šolskih svetov, da so prisegli na državne temeljne zakone. (Dobro)! Upam, da se bo gospod naučni minister resno poprijel tega šolskega vprašanja na Koroškem, ki je večkrat že pokazalo neverjetne stvari. Včeraj je neki častiti somišljenik razpravljal tudi ljudsko šolsko vprašanje za slovenski del Štajarske. Tudi tam je izdal deželni šolski svet ukaze, ki so glede teh državnih temeljnih zakonov protipostavni. Gospod naučni minister ima gotovo pravico, oziroma dolžnost, da jim očita nepostavnost takih ukazov in odpravi tako ravnanje, kakor je to storil v posameznih slučajih. Prosim, da se tudi tukaj tako postopa.

Dojdem k Istri, ki je bila včeraj povod razburjenemu prizoru. Spuščal se ne bom v bistveno vprašanje, marveč hočem le svoje in svojih somišljenikov stališče tako označiti, da imamo trdno voljo prijateljski živeti z Istrijani italijanske narodnosti, mej katerimi poznamo in čislamo najodličnejše domoljube. (Prav res na desnici.) Privoščimo jim njihove popolne narodne pravice, toda tudi mi stojimo za svoj narod na ravno istem stališču. (Res je! na desnici.) Segati v naše narodne pravice v Istri nikakor ne dovoljujemo. S tega stališča moram deloma ono, kar je včeraj povedal neki zastopnik slovenskega naroda, popraviti, da se ne bo napačno tolmačilo.

In ker sem že ravno pri Trstu, prosim konečno še nekaj gospoda ministerskega predsednika.

Praznovali smo lansko leto najlepšo slavnost, katero je sploh kedaj mogla praznovati država v Evropi.

Praznovali smo štiridesetletni jubilej Nj. veličanstva cesarja. Gotovo je 2. dan decembra, ki je prav za prav zaključil celo leto trajajočo slavnost, vsak narod in vsak posameznik široke države z veliko radostjo pozdravil ter ga je, ker so bile po cesarjevi želji zunanje slavnosti prepovedane, gotovo prisrčno praznoval v svojem notranjem, kakor to zasluži očetovska skrb Nj. veličanstva. Izjema, ki je bolestno žalila celo Avstrijo, bilo je v tem oziru postopanje neke drubali v Trstu.

Listi so poročali, in o tem se po mojem mnenju ne more dvojiti, da so se ta dan našli celo ilustrovani plakati veleizdajske vsebine. Politična uprava, oziroma redarstvena oblast, ki se tam izvršuje, je odgovorna, da se je po seveda še nesrečnejšem letu 1882. tako okrasilo leto 1888. na tak slavnosten dan.

Navajal, slavna zbornica, ne bodem iz tega zaključkov; za vsakega avstrijskega domoljuba so sami ob sebi umevni; prosim pa gospoda ministerskega predsednika, da kolikor moč temeljito obrača svojo pozornost temu predmetu. (Odobrovanje na desnici.)